

Vækkelseslinien

Af Egil Sjaastad, Norge, i 1987. Rektor på Fjellhaug Skoler og senere medredaktør af ”Fast Grunn”.

Vort tema kan angribes fra mange synsvinkler.

- Man kunne gå historisk til værks og skrive om forskellige vækkelsesretninger i norsk kirke- og missionshistorie.
- Man kunne gå mere kirkepolitisk til værks og skrive om betydningen af frivillige, selvstændige vækkelsesbevægelser inden for den officielle kirke
- Man kunne også drøfte temaet ”vækkelses-linien i forhold til det man traditionelt har kaldt ”underholdningslinien” i det kristelige arbejde.

Jeg har valgt en angrebsvinkel, hvor forkyndelsen står i fokus. Vækkelseslinien har jo først og fremmest med forkyndelsen at gøre. Vi vil derfor samle stoffet omkring 6 teser:

TESE 1. VÆKKELSES LINIEN FORUDSÆTTER EN PERSONLIG OVERBEVISNING OM AT BIBELEN ER GUDS ORD.

Sund vækkelseskristendom må have sin forankring i Bibelen. Alene Guds levende ord ejer kraft til at *trænge igennem, så det skiller sjæl fra ånd og marv fra ben og er dommer over hjertets tanker og meninger*. Hebr. 4,12. Alene Guds Ord kan gives følgende omtale: ”*Han vil tale de ord til dig, ved hvilke du og hele din husstand skal blive frelst*”. Ap.G. 11,14.

Hvor finder vi dette ord? Svar: I Bibelen.

Guds menighed skal bygges ”på apostlenes og profeternes grundvold (Ef. 2,20). En myndighed i forkyndelsen, som ikke kan føres tilbage til Skriften, ejer sværmeriet i sig. At rose sig af Ånden uden ”det ydre ord” er vækkelsesbevægelse på afveje.

Når dette er sagt, må det også siges, at vækkelseslinien ikke kan lade sig nøje med højtlesning fra Bibelen – hvor vigtigt *det* end er. Bibelens budskab skal bæres frem via *forkyndelse*, med den myndighed som en *personlig overbevisning* ejer. ”*Jeg tror, derfor taler jeg*” siger apostlen 2. Kor. 4,13. Det som kommer fra et hjerte, som er overbevist om Ordets sandhed og aktualitet, *det har også Guds overbevisende kraft i sig*.

Her er noget af forkyndelsens krise i dag. Djævelen har brugt både bibelkritik og andre ting til at så tvivl om grundlæggende sandheder – *i forkynderes hjerter*. Hvor denne tvivl får lov at regere, fordrejes budskabets indhold og der udebliver den åndelige myndighed. Tvivlen på Ordet marvstjæler forkynderens frimodighed til at ”trænge sig ind” på samvittighederne med børnelærdommens grundsandheder.

Jeg lyttede for nylig til en ældre mand, som på et vidnesamvær læste de kendte ord: ”- den som kommer til mig vil jeg aldrig vise bort”, Joh. 6,37. Med enkle og slet ikke velformulerede sætninger fik han sagt noget, som brændte sig fast. En glæde – fordi han var *overbevist!* Han vidste om personer i forsamlingen som særligt skulle høre dette budskab. Vi sad og forstod: Han har noget *på hjerte!*. Han tror på det, han taler om. Jeg synes jeg fik dokumenteret det, som én har sagt: ”Overbevisninger er ikke i vor magt, sådan som kundskaben, *men vi er i overbevisningens magt*”.

En anden vidnede om Satans listige angreb og om alle kristnes store fare for at blive opslugt af denne verden. Det dirrede i den sprukne stemme. For ham var Ef. 6 realiteter! Derfra hentede han sin overbevisende myndighed. Apostlens ord var noget mere og andet end ”forestillinger fra urkristendommens tid”.

Kierkegaard sammenlignede engang Platon med apostlene: ”Platon havde nok et skønnere sprog end Paulus, men stakkels Platon, han manglede myndighed”.

Sand vækkelseskristendom anvender Bibelens ord ind i vor tid og siger: ”Så siger Herren”. Sådanne profettrøster fostres kun der,

hvor der er en levende overbevisning om, at Bibelens ord er Guds ord.

TESE 2: VÆKKELSESLINIEN FORUDSÆTTER AT DE GRUNDLÆGGENDE EVIGHEDSSPØRGSMÅL ER ØVERST PÅ DAGSORDENEN.

Kristen forkyndelse må have Bibelens egen "referenceramme". Et eksempel blandt mange fra Ap.G. kan klargøre, hvad jeg mener her. Apostlen Peter siger: "Og han befalede os at prædike for folket og vidne om, at det er ham, Gud har bestemt til at være dommer over levende og døde. Om ham vidner alle profeterne, at enhver, som tror på ham, skal få syndsforladelse ved hans navn.« Ap.G. 10,42-43. De brændende evighedsspørgsmål udgør referencerammen for forkyndelsen. Folk skal blive frelst, opbygget, bevaret *med sigte på evigheden*. Denne alvor møder vi overalt i Bibelen. Vor opgave er at være *redningsmandskab* – i kraft af det budskab vi selv er blevet frelst ved. En alvorlig, men herlig tjeneste, se 2.Kor. 3,7-9. Vækkelseslinien og evighedsalvoren hører sammen.

Jeg har ofte citeret professor Carl Fr. Wisløff, som i en tekstgennemgang sagde omtrent sådan:

"Den forkyndelse, som har kontakt med evigheden, er aktuel for enhver tid. Den prædiken, som har kontakt med tiden, men ikke med evigheden, den forkyndelse er fra evighedens synsvinkel aldrig virkelig aktuel"

Med dette som udgangspunkt er det næppe for meget sagt, at vi overøses af uaktuel forkyndelse i norsk kirkeliv. Den har nok sin aktualitet for tiden her, men ikke for evigheden. Vækkelsestenen mangler.

En kristen er en pilgrim på vej mod et mål. Ud fra dette perspektiv får alt her på jorden sin værdi. Meget er nyttigt og nødvendigt for tiden her. Og kristne skal så vist ikke unddrage sig ansvaret for at bygge en kultur og engagere sig i

samfundsspørgsmål o.s.v. Men *over al* denne virksomhed hviler det evighedsperspektiv, som sætter dens værdi i den rette sammenhæng. Den gælder bare for tiden her. Kulturens bygningsværk, hvor gigantisk det end måtte være, står på sandgrund. Der er altid noget midlertidigt over det. "For denne verden, som den er, går til grunde" siger Guds Ord 1. Kor. 7,31. Eller, som en "materialist" fik at høre af Guds egen mund: "Din tåbe, i nat kræves dit liv af dig. Hvem skal så have alt det, du har samlet?" Luk. 12,20 .

Kære medforkyndere! Hvornår dirrede *vore* stemmer sidst – med tanke på fortabelsens grufulde virkelighed? Hvornår lød sådanne udsagn sidst fra vore læber: "For hvad hjælper det et menneske at vinde hele verden, men bøde med sit liv?" Matt 16,26. Hvornår var vor forkyndelse sidst præget af den tone, som vækkelsessangene har været bærer af:

"Hvad har du igen, om Himlen tabes i en mørk og tidløs evighed?"

"Indenfor eller udenfor, hvor skal du stå engang"?

Den prædikant, som selv har været rystet i sit inderste af dette alvor, kan forkynde dette, uden at det virker koldt og dømmende. Biskop Pontoppidan var besjælet af evighedsperspektivet i sin vejledning til præsterne (skrevet ca. 1750):

"Hvis man her fylder prædiketimen med tale om ting, som – skønt sande i sig selv – dog er menighedens omvendelse og sjælefrelse væsentligt uvedkommende, ja hvis man her driver et håndværksmæssigt arbejde og sætter sit højeste mål i en times klang, sang og ceremonier, ville det dog være dobbelt uforsvarligt under hensyntagen til ovennævnte forhold".

De "ovennævnte forhold" var: vankundighed, død kristendom og umoral..

Dermed kommer vi naturligt over til:

TESE 3. VÆKKELSESLINIEN FORUDSÆTTER EN FORKYNDELSE SOM STILLER FOLK OVERFOR ET ENTEN/ELLER.

Vi hører ofte tale om mennesker, som lever anonymt med sin skjulte tro. De tror på sin egen måde uden at være med i noget helligt samfund eller uden at stå frem med sin tro i sit nærmiljø. Omtalen af disse bliver som regel tilføjet en kritik af etablerede kristne miljøer for snæversyn, dømmesyge og for at opsætte kulturelle barrierer.

Selvkritik er sundt, det er sandt nok. Men ind i denne velmente tale om ”den skjulte menighed” skal Jesu ord bane sig vej.

”Enhver, som kendes ved mig over for mennesker, vil jeg også kendes ved over for min fader, som er i himlene. Men den, der fornægter mig over for mennesker, vil jeg også fornægte over for min fader, som er i himlene” Matt. 10,32-33.

”Hvor snæver er ikke den port, og hvor trang er ikke den vej, der fører til livet, og der er få, som finder den!” Matt. 7,14.

Billy Graham er fra luthersk hold ofte blevet kritiseret for sine invitationer og appeller. Med sin baptistiske baggrund er det klart, at han vægtlægger en del ting anderledes end luthersk vækkelseskristendom. Men han har dog ret i, at kaldet til *afgørelse* findes igen og igen i Bibelen. ”...så vælg i dag, om I vil dyrke de guder, jeres fædre dyrkede” Jos. 24,15. *Valget* kommer ingen udenom, selvom vi fastholder at frellestilegnelsen er Ordet og Åndens værk alene! I dette paradoks må en forkynder leve – og forkynde. Indbydelsen og kaldet hører forkyndelsen til. Og man skal understrege, at det er muligt af blive frelst *i dag*.

”*I dag* begynd, og vent ej dermed til i morgen!

Hvad *næste* morgengry kan bringe er forborgen (gemt).

Brorson

”I dag er nådens tid, i dag er Gud at finde”, jf. 2. Kor. 6,2.

” Om I dog i dag ville lytte til ham! Gør ikke jeres hjerter hårde”

Hebr. 3,7-8.

Der må et opbrud til – selv om dette opbrud i praksis kan ”modnes” over tid.

Personligt har jeg været til møder, hvor omvendelsesappellen har været kraftig, uden at der var ”et åndeligt klima” til det. Andre gange har jeg mærket et stærkt gennemslag for budskabet *uden* at appellen blev båret direkte frem.

En ældre medarbejder skrev efter et ”Ungdommens landsmøde”: ”I kastede et godt garn ud, og jeg tror fisken svømmede ind i det. Men i trak det ikke i land!”. Hans anliggende var, at der ellers var lagt til rette for en mere aktiv indbydelse.

Vækkelseslinien har øje for *den enkelte*. En svensk kristen karakteriserede en forkyndelse, han hørte, på denne måde:

”Man siger ”vi” og ”os”! Han mente at forkyndelsen var for inkluderende og ikke satte skel mellem frelst og ufrelst. Her er noget at tænke på, også i vore sammenhænge.

TESE 4. VÆKKELSESLINIEN FORUDSÆTTER EN FORKYNDELSE SOM SIGTER PÅ SAMVITTIGHEDEN, TIL DOM OG FRIGØRELSE

Det er vækkelsesliniens styrke – sådan som den gennem tiden har udartet sig på *luthersk* kirkemark-, at den ikke bare har *orienteret* om lov og evangelium, men har *anvendt* lov og evangelium på hjerterne. Man har villet være på linie med vækkelsesforkyndelsen ved Jordan. Johannes Døber forkyndte loven i tilsagns form, sådan at samvittighederne *oplevede* dens virkning. Og vi må tro, at de også oplevede glæden ved at høre hans ord om Guds lam, Matt. 3, Johs. 1,29. Sådan var det også på pinsedagen. Ånden gav Peter at forkynde til samvittighederne, og folk spurgte: ”Hvad skal vi gøre?”. Ind i dette åndsklima lød evangeliet. Samvittigheder under lovens anklage blev frie og glade – og født på ny.

Vækkelsesliniens vigtigste ordpar er og bliver *synd og nåde*. Og så længe en kristen er ”samtidig synder og retfærdig”, så længe bliver dette livets vigtigste ordpar.

Der har på det seneste været skrevet en del om forholdet mellem religiøsitet og kristendom. Lad det nu straks være sagt:

”Vækkelseskristendommen” har til tider tænkt stort om den kristne oplæring og påvirkning gennem kirke og skole. Et typisk eksempel er Ludvig Hope. Kendt er billedet med at kristendomsoplæring og konfirmandundervisning ”har samlet brænde, som vækkelsesbevægelserne har antændt”.

Samtidig har man været klar over, at religiøsiteten har støttet sig til den kristne tradition, men alligevel er blevet en stenhård mur af egenretfærdighed. Religiøsitetens kendetegn er jo til alle tider, at den søger at bygge sin egen retfærdighed. Paulus omtalte med respekt jødernes store fortrin på grund af pagten, loven, fædrene o.s.v. Rom.9,4-5. Men når alt dette bliver misbrugt, blev resultatet en frygtelig tragedie. ”For det vidnesbyrd må jeg give dem, at de har nidkærlighed for Gud, men uden forstand. De kender jo ikke Guds retfærdighed, men søger at hævde deres egen, og derfor har de ikke underordnet sig under Guds retfærdighed”. Rom. 10,2-3. Luthersk orienteret vækkelseskristendom har her et vigtigt anliggende, som vi må bære med os i mødet med evangelikale bevægelser ude i verden – og i vort eget land: Forkyndelsen er kaldet til at afdække egenretfærdigheden!. Rosenius talte ofte om ”trællene”, som endnu ikke var blevet ”sønner”. Med det mente han alle dem, som prøver at lappe på deres egen retfærdighed og tror, at de ved Guds hjælp skal kunne bestå for Gud i den. Disse må egentlig opleve et *under* i deres liv:

”Vor store Gud gør store under
med glæde vi dem skue må.
Han bryder ned, hvad mange grunder
de falske håb om frelse på,
og river sønder Satans garn

til frelse for sit tabte barn”.

Vækkelseslinien skal føre mennesker derhen, hvor de finder redning i Jesus *alene*. Da bliver deres vidnesbyrd: ”Jeg er løst fra alt mit eget! Jeg er tilregnet det, som Gud kræver af mig! Da er der glæde og frelsesvished på et ægte grundlag! Da har religiøsiteten fået sit knæk.

Selv om vi har levet med Gud i mange år, trænger vi igen og igen til at blive frataget alt vort eget. Sådan at vi med fornyet og glad hjerte kan sige:

”Hvad Kristus mig har givet,
det gør for Gud mig kær”.

Dette må være det vigtigste pulsslag i vækkelseslinien. Egentlig er dette ikke noget andet end at ”skelne ret mellem lov og evangelium”.

TESE 5. VÆKKELSESLINIEN FORUDSÆTTER TRO PÅ FORKYNDELSEN SOM NÅDEMIDDEL

Vækkelseslinien har aldrig kunnet forsone sig med en sakramenteforståelse som ”reserverer” genfødselen til dåbens nådemiddel. Hvorfor ikke? Fordi man ved Guds Ord og gennem erfaring har set, at forkyndelsen *gør meget mere end at tilbyde* det, som *gives* i sakramenterne. Forkyndelsen kan selv skabe troen og genføde hjerterne. Denne tro på forkyndelsen *som nådemiddel* finder vi stærkt udtrykt både hos Luther, Pontoppidan, Poul Gerhard og mange, mange andre i den lutherske kirke op gennem tiderne. Tormod Engelsviken har i bogen ”Ånden i Ordet” givet et bibelteologisk bidrag, som på en saglig måde understøtter denne forståelse af forholdet: forkyndelsen/dåben.

Enkelte repræsentanter for vækkelseslinien inden for kirken har vist ligegyldighed eller skepsis, når det gælder dåben som nådemiddel. Det kan ikke bibelsk forsvares. Men vort ærinde *her* er at korrigere vor *selvforståelse som forkyndere!* Hør blot hvilke store ting, Gud vil udrette gennem dig som forkynder:

”Gud besluttede at frelse dem, som tror, ved den dårskab, der prædikes om”. (1. Kor. 1,21)

”før tidernes begyndelse havde Gud bestemt den (evangelieforkyndelsen) til at føre os til herlighed”. (1. Kor. 2,7)

”Ordet om korset – for os som frelses er det en Guds kraft” (1. Kor. 1,18)

Evangeliet giver nemlig Jesus selv, med alt hvad han er og har gjort, til synderen.

Forklaringen til 3. trosartikel understreger også *selve evangeliets virkning*:

”Jeg tror, at jeg ikke ved egen fornuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komme til ham, men Den Hellige Ånd har kaldet mig *ved evangeliet* - ”

Den som forvalter *evangeliet*, bruger det kraftigste middel nogen kan bruge. Lad os ikke glemme det i vækkelsesfattede tider. ”Det ord om Jesu død og blod, *det har så stærk en tone*”.

Det behøver ikke at være uden værdi at forsøge at holde folks opmærksomhed, at skabe interesse og engagement. Men lad os huske, at dette aldrig kan frelse et menneske fra Guds vrede. Det kan alene selve evangeliet. Derfor må *det* lyde fra vor mund.

Og her må du ikke nøjes med at være *taler!* Bed om, at du må være *forkynder!* En taler *orienterer*. En forkynder *tilsiger* og *giver*. Troen på forkyndelsen som nådemiddel skal også give os frimodighed til at give forkyndelsen *tilsagnskaraktter!* I

forkyndelsen rækker du Guds gave frem og giver den til syndere. Med overbevisning kan du sige:

”*Grib kun til*, han gerne vil - være din med alt, hvad han ejer, med sin død og sejr!”

TESE 6. VÆKKELSESLINIEN FORUDSÆTTER VIDNER MED UDRUSTNING AF KRAFT OG NÅDEGAVER VED DEN HELLIGE ÅND

I mødet med den karismatiske bevægelse måtte repræsentanter for den mere lutherske vækkelseslinie til stadighed afgrænse sig fra en del af karismatikens forkyndelse om kraft og udrustning.

Dette kunne let give indtryk af et svagt syn for Åndens kraft og lille erfaring af Åndens virkning gennem nådegaver. Men historisk set er dette en fejltagtig slutning. En af dem, der har stået i flere vækkelser, Tore Tunngland, kan udtrykke sig sådan (i forbindelse med Ap. G. 1,8):

”Denne kolossale kraft udrustede Mesteren sine disciple med, da han gav dem missionsbefalingen om at gå ud til alle folkeslag med evangeliet. Den samme kraft gennemstrømmede Paulus, Martin Luther, Hans Nielsen Hauge og flere ned gennem tiderne. Denne kraft var det som fyldte vore fædre. Den skabte vækkelsestider hjemme og på vore missionsmarker. – Nu er det vor herlige forret at denne kraft står til rådighed for os. Kraft til at slå igennem med vor forkyndelse. Kraft til offer. – Hvis denne kraft skal kunne gennemstrømme os, så må vi leve i sandheden. Sandheden fra Guds Ord må tugte og straffe os. Og sandheden må frigøre os.”

Guds rige bygges ved de nådegaver Gud giver og de tjenester Han giver mennesker kraft til at stå i.

”Det skal ej ske ved kraft og magt men ved din Ånd, som du har sagt.

Det skal ej ske ved mandehånd, men, Herre, ved din egen Ånd.” DDS, Ældre udgave, nr. 256, v 1. Ap. G. kap. 2 begynder med at fortælle om *ildtungerne* fra himmelen. Denne ild er ikke synlig i dag, men den er ikke uddød. En åndsdaåblære a la pinsevennernes har vækkelseslinien inden for kirken ikke fundet grundlag for. Men bønner om Åndens fylde og kraft skulle gerne leve blandt os.

”Han lader hellig ild i hjertet falde og tænde lys i mørke han formår.”

”Ånd fra himlen, kom med nåde, kom med liv og lys hened. Lad din magt i sjælen råde, gør os vis til salighed.”

Nej, uden pinseildens brand bliver der ingen vækkelse i hjerterne. Her er vi ved det, vi mennesker ikke har kontrol over. Vækkelseslinien kan på en måde aldrig garanteres ved såkaldte ”kampråb”.

Ånden blæser hvorhen den vil. Vi er tiggere og absolut afhængige af Åndens oplysning og Åndens kraft for at nå frem med evangeliet til vor tids mennesker. ”Ild er jeg kommet for at kaste på jorden” sagde Jesus, ”og hvor ville jeg ønske, at den allerede havde fænget” (Luk. 12,49). Apostlene ”blev fyldt af Den Hellige Ånd og talte Guds Ord med frimodighed”. Den erfaring kan også vi gøre.

Denne forventning om Åndens kraft har især vækkelsesprædikanterne været fyldt af. Tungland fortalte engang om den generation af forkyndere, han var med i som ung. På vej til møderne skete det, at det ”tog” dem så stærkt, at de måtte om bag nogle sten og kæmpe i bøn. De var fattige i sig selv, helt afhængige af himmelkræfter. Deres forberedelse og form var måske mangelfuld, men branden i hjertet fulgte dem.

Øivind Andersen skriver et sted, at: ”den største hindring for denne afhængighed af Herren er rutinen. Rutine er i det hele taget en forkynders største fare. Med rutine mener vi: selvhjulpenhed p.g.a. erfaring.” Al erfaring er nyttig. Men hvis erfaringen gør en forkynder selvhjulpen, da bliver der noget koldt og mekanisk over forkyndelsen. Den når ikke hjerterne.

Mange af os har vel oplevet, at travlheden har været en hindring vor egen åndelige fornyelse. Man kan selvsagt fungere som forkynder alligevel, men noget af ”salvelsen” vil blive borte.

Vækkelsesprædikanten Spurgeon sagde:

”Den ubeskriveligt rige velsignelse, som bønnen i enrum skænker, er en erfaring, som bedre kan fornemmes end skildres. Den er den forfriskende dug, som Herren lader falde over vore hjerter-.

Det er dette som gør, at man *prædiker med salvelse*. Prædikanten er fuldt ud medvidende om denne salvelse, og tilhørerne vil mærke det, hvis den mangler.”

Problemet for mange af os er vel, at den indre fornyelse ikke svarer til arbejdets krav. Vækkelseslinien forudsætter, at vi prioriterer sådan, at vi selv *personligt gennemlever budskabet*. ”En ret Guds Ords forkynder har et eksperimenteringsfelt i sit eget hjerte, hvor han selv gennemlever det, Gud vil han skal hjælpe andre med.” (C.O. Rosenius). Her ligger nok meget af vækkelsesliniens hemmelighed.

I det gamle ”bedehus-Norge” spurgte lægfolket, når de var på udkik efter nye forkynder-nådegaver: ”Ejer han gnisten?” Er der nød for de ufrelste, er der noget som driver indefra? Er der noget ved vidnesbyrdet, som gør at folk lytter?

Måske er det naturligt af slutte her med disse ransagende spørgsmål. Mit ønske er, at vi som forkyndere – uanset nådegaver – måtte være bærere af et vækkelsessyn. For - ret forstået – er bibelsk kristendom vækkelseskristendom. Den nød for sjælene, som findes i Guds hjerte, skulle besjæle os! I et gammelt ordsprog hedder det: ”Sjælen i kærligheden er kærligheden til sjælene.” Lad os bede om at eje den.

Artiklen er oversat – og i meget let grad – bearbejdet.

24. januar 2009 (tese 1-4) og 2. oktober 2012 (tese 5-6).

Immanuel Fuglsang, Herning.